

تأثیر طرحواره‌های هیجانی مثبت و منفی بر انگیزش تحصیلی با میانجی‌پذیری اجتماعی در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه

طیبه رهسپار^۱
محمد خیر^{۲*}
مجید برزگر^۳
مریم کورش‌نیا^۴

چکیده

هدف این پژوهش تعیین تأثیر طرحواره‌های هیجانی مثبت و منفی بر انگیزش تحصیلی با میانجی‌پذیری اجتماعی در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه بود. طرح مطالعه توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه پژوهش همه دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر داراب در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ به تعداد ۲۹۳۸ نفر بودند که تعداد ۳۷۹ نفر از آنان با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش پرسشنامه‌های طرحواره‌های هیجانی لیهی، انگیزش تحصیلی والرند و همکاران و پذیرش اجتماعی کراون و مارلو بودند. داده‌ها با روش معادلات ساختاری با کمک نرم‌افزارهای SPSS و LISREL تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد که طرحواره‌های هیجانی مثبت بر پذیرش اجتماعی و انگیزش تحصیلی تأثیر مستقیم و مثبت، طرحواره‌های هیجانی منفی بر پذیرش اجتماعی و انگیزش تحصیلی تأثیر مستقیم و منفی و پذیرش اجتماعی بر انگیزش تحصیلی تأثیر مستقیم و مثبت داشت. دیگر نتایج نشان داد که طرحواره هیجانی مثبت و منفی با میانجی‌پذیری اجتماعی بر انگیزش تحصیلی تأثیر غیرمستقیم داشتند ($P > 0/05$). متغیر پذیرش اجتماعی میانجی مناسبی بین طرحواره‌های هیجانی مثبت و منفی با انگیزش تحصیلی بود. بنابراین، برای بهبود انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان می‌توان میزان طرحواره‌های هیجانی مثبت و پذیرش اجتماعی را افزایش و میزان طرحواره‌های هیجانی منفی را کاهش داد.

واژه‌های کلیدی: طرحواره‌های هیجانی، انگیزش تحصیلی، پذیرش اجتماعی، دانش‌آموزان

۱. دانشجوی دکتری تخصصی روانشناسی تربیتی، گروه روانشناسی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران
۲. استاد، گروه روانشناسی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران (نویسنده مسئول) m-khayyer@yahoo.com
۳. استادیار، گروه روانشناسی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران
۴. استادیار، گروه روانشناسی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران

مقدمه

انگیزش^۱ متغیر بحث برانگیزی و عامل یا نیروی محرکه رفتارهای آدمی می‌باشد که پژوهش‌های بسیاری درباره آن انجام شده است (بارکوکیس، لازوراس، اوردا و تسورباتزودیس^۲، ۲۰۲۰). انگیزش چیزی است که ما را به حرکت و تکاپور وامی‌دارد و کمک می‌کند تا ما تکالیف خود را به طور مناسبی انجام دهیم (ورنر، میلیاوسکایا، کلیمو و لوین^۳، ۲۰۱۹). انگیزش تحصیلی^۴ به معنای تمایل فرد به تلاش جهت موفقیت و پیشرفت در امر تحصیل می‌باشد و یا اینکه به معنای انگیزه‌ها، نیازها و عواملی است که باعث حضور یک فرد در محیط‌های آموزشی و تلاش برای موفقیت در آن می‌شود (جیانگ، رازنزیوگ و گاسپارد^۵، ۲۰۱۸). بر مبنای نظریه خودتعیینی^۶، انگیزش تحصیلی تمایل یادگیرنده به مشغول و درگیر شدن در فعالیت‌های تحصیلی و یادگیری و تلاش مستمر در انجام دادن تکالیف مربوطه برای به پایان رساندن آنها می‌باشد (میولانا، اپدناکر و بوسکر^۷، ۲۰۱۶). دانش‌آموزان دارای انگیزش تحصیلی بالا برای موفقیت‌های تحصیلی از خود تلاش و پشتکار بیشتری نشان می‌دهند، واقع‌بین هستند، کمتر در برابر شکست‌های تحصیلی ناامید می‌شوند و فعالیت‌های تحصیلی با دشواری متوسط را انتخاب می‌کنند (چون و شین^۸، ۲۰۱۹).

یکی از عوامل موثر بر انگیزش تحصیلی، طرحواره‌های هیجانی^۹ است (رهسپار، خیر، برزگر و کورش‌نیا، ۱۳۹۸). هیجان‌ها سازه‌ای چندوجهی برگرفته از حالت‌های عاطفی و ذهنی هستند که باعث می‌شوند تا به شیوه خاصی احساس کنیم (ترودل-فیتزگرا، کوریشی، اپلیتون و کوزانسکی^{۱۰}، ۲۰۱۷). طرحواره‌های هیجانی به معنای طرح‌ها یا راهبردهایی است که افراد در پاسخ به هیجان‌ها از خود بروز می‌دهند (باتماز، کایماک^{۱۱}، ۲۰۱۴). طرحواره‌های هیجانی یک سازه فراتشخیصی است که در درمان آسیب‌های روان‌شناختی مطرح شده و به هرگونه تعبیر، ارزیابی، تمایل به عمل و الگوهای رفتاری گفته می‌شود که افراد در مواجهه با هیجان‌های خود اتخاذ می‌کنند (لیهی^{۱۲}، ۲۰۰۲). طرحواره‌های هیجانی به دو بخش کلی شامل طرحواره‌های هیجانی مثبت^{۱۳} و طرحواره‌های هیجانی منفی^{۱۴} تقسیم می‌شوند که طرحواره‌های هیجانی منفی برخلاف مثبت از ارزیابی و تفسیر نامناسب شخص از احساس‌های خود و راهبردهای بکاررفته برای مقابله با احساس‌ها و هیجان‌ها شکل می‌گیرند و به رفتار جهت می‌دهند (لیهی، ۲۰۱۸). بر اساس نظریه طرحواره‌های هیجانی افراد در چگونگی مفهوم‌پردازی

1. motivation
2. Barkoukis, Lazuras, Ourda & Tsorbatzoudis
3. Werner, Milyavskaya, Klimo & Levine
4. academic motivation
5. Jiang, Rosenzweig & Gaspard
6. self-determination theory
7. Maulana, Opdenakker & Bosker
8. Chon & Shin
9. emotional schemas
10. Trudel-Fitzgerald, Qureshi, Appleton & Kubzansky
11. Batmaz, Kaymak, Kocbiyik & Turkcapar
12. Leahy
13. positive emotional schemas
14. negative emotional schemas

هیجان‌ها با یکدیگر متفاوت هستند و طرحواره‌های متفاوتی در مورد هیجان‌های خود دارند. این روان‌بنه‌ها منعکس‌کننده شیوه‌های تجربه‌کردن هیجان‌ها توسط افراد بوده و باوری است که آنها به دنبال برانگیخته شدن هیجان‌های ناخوشایند در مورد طرح مناسب برای اقدام یا چگونگی عملکرد در برابر چنین هیجان‌هایی در ذهن خود دارند. بر اساس آن همه افراد هیجان‌های منفی و دردناک را تجربه می‌کنند، اما آنچه که افراد را از یکدیگر متمایز می‌کند چگونگی تفسیر و واکنش به هیجان‌ها و یا همان روان‌بنه‌های هیجانی آنها است (لیهی، ۲۰۰۷).

یکی از متغیرهایی که می‌تواند بین طرحواره‌های هیجانی و انگیزش تحصیلی نقش میانجی داشته باشد، پذیرش اجتماعی^۱ است. این سازه برآیند نفوذ اجتماعی، هم‌نوایی، قضاوت اجتماعی و بازخوردهای دیگران می‌باشد و طبق آن افراد دوست دارند که بر اساس هنجارهای فرهنگی از خود رفتارهای مورد پسند دیگران نشان دهند (گید و راولندز^۲، ۲۰۱۹). پذیرش اجتماعی به معنای درک فرد از جامعه با توجه به خصوصیات سایر افراد است که شامل پذیرش دیگران، اعتماد به دیگران و نگاه محبت‌آمیز به ماهیت انسان می‌شود (هرتزرگ و زبروسکی^۳، ۲۰۱۶). این سازه بر پاسخ‌ها و واکنش‌هایی دلالت دارد که افراد تمایل دارند در اجتماع موردپسند دیگران واقع شوند و مطلوبیت اجتماعی کسب نمایند (اسپوساتو و هامپل^۴، ۲۰۱۸).

پژوهش‌های اندکی به بررسی روابط طرحواره‌های هیجانی، پذیرش اجتماعی و انگیزش تحصیلی پرداختند. برای مثال نتایج پژوهش تشکه، دوازده‌امامی، بزانی، شاه‌حسینی و مصطفی‌لو (۲۰۱۹) نشان داد که طرحواره درمانی هیجانی باعث افزایش پذیرش اجتماعی در نوجوانان شد. در پژوهشی دیگر رفیعی جهرمی، کیامنش و بهرامی (۱۳۹۷) گزارش کردند که طرحواره‌های ناسازگار با انزوای اجتماعی (مقابل پذیرش اجتماعی) رابطه مثبت و معنادار داشت. سجادی، گل‌محمدیان و حجت‌خواه (۱۳۹۵) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که طرحواره درمانی باعث افزایش انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان شد. در پژوهشی دیگر قدسی، صریحی و آقایوسفی (۱۳۹۳) گزارش کردند که طرحواره‌های ناسازگار با انگیزه پیشرفت رابطه منفی و معنادار داشتند. همچنین، نتایج پژوهش افشاری و رضایی (۱۳۹۷) نشان داد که بین طرحواره‌های هیجانی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه با انزوای اجتماعی (نقطه مقابل پذیرش اجتماعی) رابطه معناداری وجود نداشت. محمدی و نشاط‌دوست (۱۳۹۶) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که طرحواره‌های ناسازگار بریدگی و طرد، خودگردانی و عملکرد مختل و گوش به زنگی بیش از حد و بازداری با اضطراب اجتماعی رابطه مثبت و معنادار داشتند. علاوه بر آن، نتایج پژوهش نیکیتین، شاج و فروند^۵ (۲۰۱۴) نشان داد که انگیزش با پذیرش اجتماعی رابطه مثبت و معنادار و با طرد اجتماعی رابطه منفی و معنادار داشت. در پژوهشی دیگر رجائی (۱۳۹۰) گزارش کرد که پذیرش اجتماعی با انگیزه پیشرفت رابطه مثبت و معنادار داشت.

از یک سو دانش‌آموزان آینده‌سازان جامعه هستند و از سوی دیگر بحث انگیزش تحصیلی در آنان

1. social acceptance
2. Gaede & Rowlands
3. Hertsberg & Zebrowski
4. Sposato & Hampl
5. Nikitin, Schoch & Freund

اهمیت بسیار زیادی دارد و تا حدود زیادی سایر عملکردهای تحصیلی از جمله موفقیت و پیشرفت تحصیلی را تضمین می‌کند. بنابراین، برای بهبود انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان ابتدا باید عوامل مرتبط با آن را شناخت و سپس بر اساس آنها راهکارهایی برای بهبود آن طراحی و اجرا کرد. علاوه بر آن، با اینکه پژوهش‌های بسیاری از زوایای مختلف به بررسی انگیزش تحصیلی پرداختند، اما کمتر به تاثیر طرحواره‌های هیجانی و پذیرش اجتماعی توجه داشتند و در این زمینه پژوهش‌های بسیار اندکی انجام شده و گاهی نتایج پژوهش‌ها نیز متفاوت می‌باشد. در نتیجه، این پژوهش با هدف تعیین تاثیر طرحواره‌های هیجانی مثبت و منفی بر انگیزش تحصیلی با میانجی پذیرش اجتماعی انجام شد.

روش پژوهش

طرح مطالعه توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه پژوهش همه دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر داراب در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ به تعداد ۲۹۳۸ نفر (۱۵۶۱ دختر و ۱۳۷۷ پسر) بودند. بر اساس فرمول کوکران حجم نمونه ۳۴۰ نفر برآورد شد که در این پژوهش برای اطمینان از حجم نمونه تعداد ۴۰۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب و ۲۱ پرسشنامه به دلیل ناقص بودن حذف و در نهایت ۳۷۹ نفر به عنوان حجم نمونه در نظر گرفته شد که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. برای این منظور از میان مدارس شهر داراب تعداد ۶ مدرسه (۳ دخترانه و ۳ پسرانه) با روش تصادفی انتخاب و از هر مدرسه تعداد سه کلاس در پایه‌های مختلف به روش تصادفی انتخاب و همه دانش‌آموزان کلاس‌ها به عنوان نمونه انتخاب و علاوه بر اطلاعات جمعیت‌شناختی به ابزارهای زیر پاسخ دادند.

پرسشنامه طرحواره‌های هیجانی: پرسشنامه طرحواره‌های هیجانی را لیهی (۲۰۰۲) ساخت. این ابزار دارای ۳۷ آیتم و دو مولفه طرحواره‌های هیجانی مثبت (۲۴ آیتم) و طرحواره‌های هیجانی منفی (۱۳ آیتم) است. آیتم‌ها با استفاده از مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از یک تا پنج نمره‌گذاری می‌شوند. پس، دامنه نمرات طرحواره‌های هیجانی مثبت ۲۴ تا ۱۲۰ و طرحواره‌های هیجانی منفی ۱۳ تا ۶۵ است و نمره بالاتر به معنای بیشتر داشتن آن طرحواره است. لیهی (۲۰۰۲) روایی سازه ابزار را با روش تحلیل عاملی تایید و پایایی دو مولفه آن را با روش آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۷۰ گزارش کرد. در ایران، رهسپار و همکاران (۱۳۹۸) پایایی مولفه‌های طرحواره‌های هیجانی مثبت و منفی را با روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۲ و ۰/۷۷ گزارش کردند.

پرسشنامه انگیزش تحصیلی: پرسشنامه انگیزش تحصیلی را والرند، بلیس، بریری و پلیتیئر^۳ (۱۹۸۹) ساختند. این ابزار دارای ۲۸ آیتم است که آیتم‌ها با استفاده از مقیاس هفت درجه‌ای لیکرت از یک تا هفت نمره‌گذاری می‌شوند. پس، دامنه نمرات ۲۸ تا ۱۹۶ است و نمره بالاتر به معنای انگیزش تحصیلی بیشتر است. والرند و همکاران (۱۹۸۹) روایی سازه ابزار را با روش تحلیل عاملی تایید و پایایی آن را با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۱ گزارش کردند. در ایران، سجادی و همکاران (۱۳۹۵) پایایی آن را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۱ گزارش کردند.

1. emotional schemas questionnaire
2. academic motivation questionnaire
3. Vallerand, Blais, Briere & Pelletier

پرسشنامه پذیرش اجتماعی^۱: پرسشنامه پذیرش اجتماعی را کراون و مارلو^۲ (۱۹۶۰) ساختند. این ابزار دارای ۳۳ آیتم است که آیت‌ها با استفاده دو گزینه صحیح (نمره یک) و غلط (نمره صفر) نمره‌گذاری می‌شوند. پس، دامنه نمرات ۰ تا ۳۳ است و نمره بالاتر به معنای پذیرش اجتماعی بیشتر است. کراون و مارلو (۱۹۶۰) روایی محتوایی ابزار را تایید و پایایی آن را با روش بازآزمایی در چند پژوهش بالاتر از ۰/۸۰ گزارش کردند. در ایران، صمدی‌فرد و نریمانی (۱۳۹۶) پایایی آن را با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۳ گزارش کردند.

در مطالعه حاضر داده‌ها پس از جمع‌آوری با نرم‌افزارهای SPSS و LISREL در سطح معناداری کوچک‌تر از ۰/۰۵ با روش معادلات ساختاری تحلیل شدند.

یافته‌های پژوهش

شرکت‌کنندگان ۳۷۹ دانش‌آموز دوره دوم متوسطه بودند؛ به طوری که بیشتر آنها دختر (۵۵/۹۴ درصد)، ۱۶ ساله (۴۱/۴۲ درصد) و در پایه یازدهم (۴۷/۴۹ درصد) و رشته تحصیلی تجربی (۵۶/۷۳ درصد) مشغول به تحصیل بودند (جدول ۱).

جدول ۱. اطلاعات جمعیت‌شناختی در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه

متغیرها	سطوح	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	دختر	۲۱۲	۵۵/۹۴
	پسر	۱۶۷	۴۴/۰۶
سن	۱۵ سال	۴۱	۱۰/۸۲
	۱۶ سال	۱۵۷	۴۱/۴۲
	۱۷ سال	۱۴۰	۳۶/۹۴
	۱۸ سال	۴۱	۱۰/۸۲
پایه تحصیلی	دهم	۱۰۷	۲۸/۲۳
	یازدهم	۱۸۰	۴۷/۴۹
	دوازدهم	۹۲	۲۴/۲۷
رشته تحصیلی	ریاضی	۷۱	۱۸/۷۳
	تجربی	۲۱۵	۵۶/۷۳
	انسانی	۹۳	۲۴/۵۴

بین طرحواره‌های هیجانی مثبت و پذیرش اجتماعی با انگیزش تحصیلی رابطه مثبت و معنادار و بین طرحواره‌های هیجانی منفی با انگیزش تحصیلی رابطه منفی و معنادار وجود دارد (جدول ۲).

1. social acceptance questionnaire
2. Crowne & Marlowe

جدول ۲. میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی متغیرها در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه

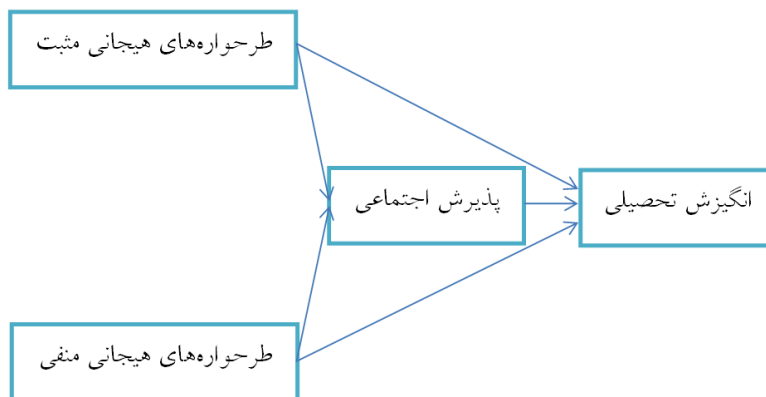
متغیرها	میانگین	انحراف معیار	۱	۲	۳	۴
۱. طرحواره‌های هیجانی مثبت	۷۵/۲۱	۱۱/۶۶	۱			
۲. طرحواره‌های هیجانی منفی	۴۱/۴۵	۷/۱۱	-۰/۲۶**	۱		
۳. پذیرش اجتماعی	۲۲/۷۴	۳/۷۰	۰/۳۱**	-۰/۳۵**	۱	
انگیزش تحصیلی	۱۳۰/۶۴	۲۸/۲۷	۰/۴۳**	-۰/۴۱**	۰/۳۹**	۱

** $P < 0.01$

مفروضه همبستگی کافی بین متغیرها برای انجام معادلات ساختاری وجود دارد و مفروضه نرمال بودن متغیرها نیز به دلیل قراردادن مقدار کجی و کشیدگی در دامنه +۱ تا -۱ تایید شد. بنابراین، شرایط استفاده از معادلات ساختاری وجود دارد. مدل برازش شده تاثیر طرحواره‌های هیجانی مثبت و منفی بر انگیزش تحصیلی با میانجی پذیرش اجتماعی به همراه ضرایب استاندارد مسیرها در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه در شکل ۱ گزارش شد و همه شاخص‌های برازندگی مدل نشان داد که مدل مذکور بر اساس مقادیر شاخص مجذور کای به درجه آزادی (df/χ^2)، شاخص نیکویی برازش (GFI)، شاخص نیکویی برازش اصلاح شده (AGFI)، شاخص برازش تطبیقی (CFI) و شاخص ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA) برازش مناسبی دارد (جدول ۳).

جدول ۳. نتایج شاخص‌های برازندگی مدل برازش شده در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه

شاخص‌ها	df/χ^2	GFI	AGFI	CFI	RMSEA
آماره	۱/۳۵	۰/۹۹	۰/۹۸	۰/۹۹	۰/۰۳
حد پذیرش	<۳	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۹۰	<۰/۰۸

شکل ۱. مدل برازش شده به همراه ضرایب استاندارد مسیرها در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه

نتایج نشان داد که طرحواره‌های هیجانی مثبت بر پذیرش اجتماعی و انگیزش تحصیلی تاثیر مستقیم و مثبت، طرحواره‌های هیجانی منفی بر پذیرش اجتماعی و انگیزش تحصیلی تاثیر مستقیم و منفی و پذیرش اجتماعی بر انگیزش تحصیلی تاثیر مستقیم و مثبت دارد. دیگر نتایج نشان داد که طرحواره هیجانی مثبت و منفی با میانجی پذیرش اجتماعی بر انگیزش تحصیلی تاثیر غیرمستقیم دارند (جدول ۴).

جدول ۴. نتایج تاثیرهای مستقیم و غیرمستقیم مدل برازش شده در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه

معناداری	مقدار t	ضریب مسیر	تاثیر متغیرها
<۰/۰۵	۳/۸۳	۰/۱۷	طرحواره‌های هیجانی مثبت بر پذیرش اجتماعی
<۰/۰۵	۵/۳۹	۰/۲۹	طرحواره‌های هیجانی مثبت بر انگیزش تحصیلی
<۰/۰۵	۴/۱۴	-۰/۲۰	طرحواره‌های هیجانی منفی بر پذیرش اجتماعی
<۰/۰۵	۵/۱۷	-۰/۲۸	طرحواره‌های هیجانی منفی بر انگیزش تحصیلی
<۰/۰۵	۴/۶۶	۰/۲۳	پذیرش اجتماعی بر انگیزش تحصیلی
<۰/۰۵	۵/۸۱	۰/۰۴	طرحواره‌های هیجانی مثبت بر انگیزش تحصیلی با میانجی پذیرش اجتماعی
<۰/۰۵	۶/۰۲	۰/۰۵	طرحواره‌های هیجانی منفی بر انگیزش تحصیلی با میانجی پذیرش اجتماعی

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به نقش و اهمیت انگیزش تحصیلی در موفقیت و عملکرد تحصیلی، این پژوهش با هدف تعیین تاثیر طرحواره‌های هیجانی مثبت و منفی بر انگیزش تحصیلی با میانجی پذیرش اجتماعی انجام شد. یافته‌ها نشان داد که طرحواره‌های هیجانی مثبت بر پذیرش اجتماعی تاثیر مستقیم و مثبت و طرحواره‌های هیجانی منفی بر پذیرش اجتماعی تاثیر مستقیم و منفی داشت که این یافته‌ها از جهاتی با یافته پژوهش‌های تشک و همکاران (۲۰۱۹)، رفیعی جهرمی و همکاران (۱۳۹۷) و محمدی و نشاط‌دوست (۱۳۹۶) همسو و با یافته پژوهش افشاری و رضایی (۱۳۹۷) ناهمسو بود. در تبیین ناهمسوئی پژوهش حاضر با پژوهش افشاری و رضایی (۱۳۹۷) می‌توان گفت که پژوهش آنان برخلاف پژوهش حاضر و پژوهش‌های ذکر شده در بالا طرحواره‌های هیجانی را به صورت یک کل در نظر گرفته، اما پژوهش حاضر و پژوهش‌های گزارش شده در بالا مولفه‌های طرحواره‌ها را بررسی کردند و شاید این تفاوت در شیوه بررسی باعث تفاوت در نتایج پژوهش آنان با پژوهش حاضر شده باشد. در تفسیر تاثیر مستقیم و مثبت طرحواره‌های هیجانی مثبت بر پذیرش اجتماعی و تاثیر مستقیم و منفی طرحواره‌های هیجانی منفی بر پذیرش اجتماعی می‌توان بیان کرد که طرحواره‌های هیجانی بر مبنای مفهوم پردازش هیجانی و با الهام گرفتن از مدل فراشناختی هیجان‌ها شکل گرفته است. طرحواره‌های هیجانی شامل باورهایی در رابطه با منشأ هیجان‌ها، تفاوت‌ها، طول دوره، جهان‌شمولی، گناه، خطر، درک و فهم، نیاز به منطقی‌بودن و قانون‌مندبودن هیجان‌ها هستند. نکته حائز اهمیت دیگر این‌که طرحواره‌های هیجانی بر شناخت‌ها تاکید می‌کنند و آنها را فعال می‌نمایند. از آنجایی که افراد طرحواره‌های متفاوتی دارند و این طرحواره‌ها منعکس‌کننده شیوه‌هایی هستند که افراد هیجان‌ها را تجربه می‌کنند و باوری است که آنها

هنگام برانگیخته شدن هیجان‌ها دارند، لذا با توجه به اینکه هیجان‌ها در ارتباط با دیگران اتفاق می‌افتد، منطقی است که طرحواره‌های هیجانی مثبت تاثیر مثبتی بر افزایش پذیرش اجتماعی و طرحواره‌های هیجانی منفی تاثیر منفی بر افزایش پذیرش اجتماعی داشته باشند.

دیگر یافته‌ها نشان داد که طرحواره‌های هیجانی مثبت بر انگیزش تحصیلی تاثیر مستقیم و مثبت و طرحواره‌های هیجانی منفی بر انگیزش تحصیلی تاثیر مستقیم و منفی داشت که این یافته‌ها از جهاتی با یافته پژوهش‌های سجادی و همکاران (۱۳۹۵) و قدسی و همکاران (۱۳۹۳) همسو بود. در تفسیر این یافته‌ها می‌توان بیان کرد که طرحواره‌های هیجانی به طرح‌ها، روش‌ها و راهبردهای استفاده‌شده یک فرد در پاسخ به یک هیجان اطلاق می‌شود. هنگام تجربه یک هیجان اعم از خوشایند یا ناخوشایند مجموعه‌ای از راهبردها و فرایندهای تفسیر بکارگرفته می‌شوند. اولین گام در هنگام ظهور یک هیجان توجه کردن به آن است که هم شامل توجه و هم شامل برچسب‌زدن است و دومین گام اجتناب شناختی و هیجانی از هیجان است که این اجتناب می‌تواند به صورت طبیعی و یا بیمارگونه مثل خوش گذرانی، عیاشی، مصرف مواد و الکل و غیره رخ دهد. بنابراین، یک تجربه خوشایند باعث فراخوانی تجربه‌ها و طرحواره‌های هیجانی خوشایند یا مثبت و یک تجربه ناخوشایند باعث فراخوانی تجربه‌ها و طرحواره‌های هیجانی ناخوشایند یا منفی می‌شود، لذا طرحواره‌های هیجانی مثبت می‌توانند تاثیر مثبتی بر افزایش انگیزش تحصیلی و طرحواره‌های هیجانی منفی می‌توانند تاثیر منفی بر افزایش انگیزش تحصیلی داشته باشند.

همچنین، یافته‌ها نشان داد که پذیرش اجتماعی بر انگیزش تحصیلی تاثیر مستقیم و مثبت داشت که این یافته از جهاتی با یافته پژوهش‌های نیکیتین و همکاران (۲۰۱۴) و رجائی (۱۳۹۰) همسو بود. در تفسیر این یافته‌ها می‌توان بیان کرد که پذیرش اجتماعی باعث می‌شود که افراد در کنار سایر اعضای جامعه انسانی احساس راحتی کنند. کسانی که دیگران را می‌پذیرند به این درک رسیدند که افراد به طور کلی سازنده هستند و همان طور که سلامت روانی شامل پذیرش خود است، پذیرش دیگران در جامعه نیز می‌تواند به سلامت اجتماعی بینجامد. افراد برخوردار از این بعد سلامت، اجتماع را به صورت مجموعه‌ای کلی و عمومی درک می‌کنند که از افراد مختلف تشکیل شده است و به دیگران به عنوان افراد با ظرفیت و مهربان، اعتماد و اطمینان دارند و معتقدند که مردم می‌توانند ساعی و موثر باشند. پذیرش اجتماعی به نوعی مصداق پذیرش خود است و در پذیرش اجتماعی، فرد نگرش مثبت و احساس خوبی نسبت به خود و زندگی دارد و با وجود ضعف‌ها و ناتوانی‌هایی که دارد همه جنبه‌های خود را می‌پذیرد. حال منطقی است دانش‌آموزان دارای پذیرش اجتماعی اقدام به یادگیری مطالب با کمک دیگران کنند و ضمن تشویق دیگران به یادگیری بیشتر، خود نیز مطالب را به طور عمیق‌تری یادگیرند، لذا پذیرش اجتماعی می‌تواند تاثیر مثبتی بر افزایش انگیزش تحصیلی داشته باشد.

علاوه بر آن، یافته‌ها نشان داد که طرحواره هیجانی مثبت و منفی با میانجی‌گری پذیرش اجتماعی بر انگیزش تحصیلی تاثیر غیرمستقیم داشتند. پژوهشی که نقش میانجی‌گری پذیرش اجتماعی بین طرحواره‌ها و انگیزش را بررسی کرده باشد، یافت نشد، اما در تفسیر این یافته‌ها می‌توان بیان کرد که تاثیر طرحواره‌های هیجانی بر انگیزش تحصیلی با واسطه مکانیسم‌های هیجانی، شناختی و اجتماعی تحصیلی اتفاق می‌افتد. مکانیسم‌های هیجانی تحصیلی شامل نگرش مثبت به تحصیل، تمایل برای

ادامه تحصیل، انگیزه برای یادگیری مطالب و غیره، مکانیسم‌های شناختی تحصیلی شامل خودکارآمدی تحصیلی، خودگردانی تحصیلی، خودتنظیمی و غیره و مکانیسم‌های اجتماعی تحصیلی شامل یادگیری با کمک یکدیگر، استفاده از راهنمایی‌های دیگران به‌ویژه معلمان و همسالان و غیره است. به نظر می‌رسد که متغیر پذیرش اجتماعی دارای ابعاد هیجانی، شناختی و اجتماعی باشد. چون افراد دارای پذیرش اجتماعی بالا ضمن برخورداری از مهارت‌های شناختی و توانایی کنترل و مدیریت هیجان‌های خود، با دیگران ارتباط مناسبی دارند. در نتیجه، پذیرش اجتماعی می‌تواند میانجی موثری بین طرحواره‌های هیجانی مثبت و منفی با انگیزش تحصیلی باشد و طرحواره‌های هیجانی از طریق پذیرش اجتماعی بر انگیزش تحصیلی تاثیر معناداری داشته باشند.

این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است و همه محدودیت‌های این روش پژوهشی را دارد. ابزارهای اندازه‌گیری در فرهنگ غیربومی طراحی و ممکن است به دلیل تفاوت‌های فرهنگی در نتایج تفاوت ایجاد شود. این پژوهش به دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر داراب محدود می‌شود و نمی‌توان نتایج آن را به سایر دانش‌آموزان و یا دانش‌آموزان سایر شهرها تعمیم داد. بر اساس محدودیت‌ها استفاده از پژوهش‌های مداخله به‌ویژه در زمینه آموزش طرحواره‌های هیجانی و بررسی اثربخشی آن بر پذیرش اجتماعی و انگیزش تحصیلی پیشنهاد می‌شود. پیشنهاد دیگر انجام این پژوهش در دانش‌آموزان و حتی دانشجویان سایر شهرها است تا بتوان با دقت و اطمینان بیشتری درباره نتایج بحث کرد. این پژوهش با توجه به روابط متغیرها برای متخصصان آموزش و پرورش تلویحات کاربردی دارد و آنان می‌توانند بر اساس نتایج این پژوهش و سایر پژوهش‌های مرتبط برنامه‌هایی جهت بهبود انگیزش تحصیلی طراحی و اجرا کنند.

منابع

- افشاری، علی و رضایی، رسول. (۱۳۹۷). پیش‌بینی احساس انزوای اجتماعی بر اساس طرح‌واره‌های هیجانی، سبک‌های هویت و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در دانشجویان. **مجله دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی**، ۱۹(۱)، ۶۱-۶۹.
- رجائی، یدالله. (۱۳۹۰). بررسی عوامل تاثیرگذار بر انگیزه پیشرفت دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ابهر، ورودی ۱۳۷۸-۸۸. **مجله علوم رفتاری**، ۳(۷)، ۶۳-۷۴.
- رفیعی جهرمی، محمد؛ کیامنش، علیرضا و بهرامی، هادی. (۱۳۹۷). تدوین الگوی علی خودکارآمدی تحصیلی بر اساس طرحواره‌های ناسازگار اولیه مادران و خودپنداره و باورهای غیرمنطقی دانش‌آموزان. **فصلنامه فرهنگی - تربیتی زنان و خانواده**، ۱۲(۴۲)، ۳۳-۶۰.
- رهسپار، طیبه؛ خیر، محمد؛ برزگر، مجید و کورش‌نیا، مریم. (۱۳۹۸). نقش واسطه‌ای پذیرش اجتماعی و طرحواره‌های هیجانی در رابطه بین الگوهی ارتباطی خانواده و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه دوره دوم. **مجله روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی**، ۱۰(۴)، ۵۹-۷۶.
- سجادی، سیدنسیم؛ گل‌محمدیان، محسن و حجت‌خواه، محسن. (۱۳۹۵). اثربخشی طرحواره درمانی بر انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان دختر دوره دبیرستان دوم. **مجله دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی**، ۱۷(۱)، ۳۵-۴۲.
- صمدی‌فرد، حمیدرضا و نریمانی، محمد. (۱۳۹۶). رابطه بین درک تعامل، حمایت و پذیرش اجتماعی

با قلدری در مدارس متوسطه پسرانه. **مجله روان‌شناسی اجتماعی**، ۱۲(۴۵)، ۸۳-۹۴.
 قدسی، احمد؛ صریحی، نفیسه و آقاییوسفی، علی‌رضا. (۱۳۹۳). رابطه انگیزه پیشرفت با طرحواره‌های ناسازگار اولیه و جو عاطفی خانواده. **فصلنامه روان‌شناسی کاربردی**، ۸(۴)، ۱۱۱-۱۳۱.
 محمدی، شهناز و نشاط‌دوست، حمیدطاهر. (۱۳۹۶). رابطه ابعاد تنظیم هیجان و طرحواره‌های ناسازگار اولیه با اضطراب اجتماعی در زنان متأهل شهر اصفهان، **مجله سلامت جامعه**، ۱۱(۱)، ۵۹-۶۸.

- Barkoukis, V., Lazuras, L., Ourda, D., & Tsorbatzoudis, H. (2020). Are nutritional supplements a gateway to doping use in competitive team sports? The roles of achievement goals and motivational regulations. **Journal of Science and Medicine in Sport**, 23(6), 625-632.
- Batmaz, S., Kaymak, S. U., Kocbiyik, S., & Turkcapar, M. H. (2014). Metacognitions and emotional schemas: a new cognitive perspective for the distinction between unipolar and bipolar depression. **Comprehensive Psychiatry**, 55(7), 1546-1555.
- Chon, Y. V., & Shin, T. (2019). Profile of second language learners' metacognitive awareness and academic motivation for successful listening: A latent class analysis. **Learning and Individual Differences**, 70, 62-75.
- Crowne, D. P., & Marlowe, D. (1960). A new scale of social desirability independent of psychopathology. **Journal of Consulting Psychology**, 24(4), 349-354.
- Gaede, J., & Rowlands, I. H. (2019). The value of multiple perspectives: Problem-solving and critique in the evaluation of social acceptance research-A response to M. Wolsink. **Energy Research & Social Science**, 48, 262-268.
- Hertsberg, N., & Zebrowski, P. M. (2016). Self-perceived competence and social acceptance of young children who stutter: Initial findings. **Journal of Communication Disorders**, 64, 18-31.
- Jiang, Y., Rosenzweig, E. Q., & Gaspard, H. (2018). An expectancy-value-cost approach in predicting adolescent students' academic motivation and achievement. **Contemporary Educational Psychology**, 54, 139-152.
- Leahy, R. L. (2002). A model of emotional schemas. **Cognitive and Behavioral Practice**, 9(3): 177-190.
- Leahy, R. L. (2007). Emotional schemas and self-help: Homework compliance and obsessive-compulsive disorder. **Cognitive and Behavioral Practice**, 14(3), 297-302.
- Leahy, R. L. (2018). Introduction: Emotional schemas and emotional schema therapy. **International Journal of Cognitive Therapy**. 12(3), 1-4.
- Maulana, R., Opendakker, M., & Bosker, R. (2016). Teachers' instructional behaviors as important predictors of academic motivation: Changes and links across the school year. **Learning and Individual Differences**, 50, 147-156.
- Nikitin, J., Schoch, S., & Freund, A. M. (2014). The role of age and motivation for the experience of social acceptance and rejection. **Developmental Psychology**, 50(7), 1943-1950.
- Sposato, R. G., & Hampl, N. (2018). Worldviews as predictors of wind and solar energy support in Austria: Bridging social acceptance and risk perception research. **Energy Research & Social Science**, 42, 237-246.
- Tashkeh, M., Davazdahemamy M. H., Bazani, M., Shahhosseini, M., & Mostafalo, T.

- (2019). The effectiveness of emotional schema therapy on social acceptance and bullying behavior in teenagers with post-traumatic stress disorder. **Health Research Journal**, 4(2), 88-95.
- Trudel-Fitzgerald, C., Qureshi, F., Appleton, A. A., & Kubzansky, L. D. (2017). A healthy mix of emotions: underlying biological pathways linking emotions to physical health. **Current Opinion in Behavioral Sciences**, 15, 16-21.
- Vallerand, R. J., Blais, M. R., Briere, N. M., & Pelletier, L. G. (1989). Construction et validation de l'échelle de motivation en éducation (EME) [Construction and validation of the motivation toward education scale]. **Canadian Journal of Behavioural Science / Revue Canadienne des Sciences du Comportement**, 21(3), 323-349.
- Werner, K. M., Milyavskaya, M., Klimo, R., & Levine, S. L. (2019). Examining the unique and combined effects of grit, trait self-control, and conscientiousness in predicting motivation for academic goals: A commonality analysis. **Journal of Research in Personality**, 81, 168-175.

